

ROZWÓJ POLSKIEGO SYSTEMU BANKOWEGO NA TLE WYBRANYCH KRAJÓW W LATACH 2005-2009

Agnieszka Wójcik-Mazur, Karolina Rusek

Politechnika Częstochowska, Wydział Zarządzania
Katedra Finansów, Bankowości i Rachunkowości Zarządczej

Streszczenie: System finansowy traktowany jest w literaturze przedmiotu jako mechanizm umożliwiający świadczenie usług skoncentrowanych na krążeniu siły nabywczej w gospodarce. Należy podkreślić, że jednym z podstawowych elementów współtworzących system finansowy jest sektor bankowy. Bank, będąc centralnym elementem systemu finansowego, uczestniczy w procesie kreowania pieniądza. Tym samym sektor bankowy w sposób zasadniczy oddziałuje na wszystkie podmioty zarówno sfery realnej, jak i finansowej. Stąd też bezpieczeństwo systemu finansowego jest zasadniczym elementem umożliwiającym zapewnienie stabilnych warunków dla rozwoju gospodarczego. W opracowaniu podjęto próbę określenia wpływu determinant zewnętrznych na kształt i strukturę systemu finansowego, w tym w szczególności sektora bankowego. Ponadto zdefiniowano rolę i znaczenie systemu bankowego we współczesnej gospodarce rynkowej. W artykule poddano ocenie poziom rozwoju sektora bankowego w polskim systemie finansowym ze szczególnym uwzględnieniem jego struktury oraz dynamiki na tle wybranych krajów.

Wstęp

System finansowy odgrywa niezwykle istotną rolę w rozwoju gospodarczym poszczególnych krajów. Decyduje bowiem bardzo często o poziomie wzrostu gospodarczego lub przyczynia się do jego całkowitego zahamowania. W praktyce gospodarczej ukształtowały się dwa klasyczne modele systemów finansowych, z których jeden oparty jest na systemie bankowym, natomiast dla drugiego podstawą są rynki kapitałowe. Struktura systemu finansowego oraz jego charakter są zależne od wielu determinant. Należy podkreślić, że procesy globalizacji w istotny sposób wpływają na kształt, strukturę i tym samym poziom rozwoju systemów finansowych.

1. Rola i znaczenie banku w gospodarce rynkowej

W literaturze przedmiotu podkreśla się, iż system finansowy świadczy szeroko rozumiane usługi, pozwalające na krążenie siły nabywczej, co podkreśla jego funkcje współtworzenia i przepływu siły nabywczej. Jednocześnie należy zaakcentować, że system finansowy realizuje trzy podstawowe funkcje obejmujące funkcję monetarną, kapitałowo-redystrybucyjną oraz kontrolną. Pełnione funkcje w gospodarce powodują, że systemy finansowe mogą zarówno rozwijać intensywnie wzrost gospodarczy, jak i hamować jego rozwój, będąc tym samym źródłem niestabilności ekonomicznej. System bankowy jest jednym z podstawowych segmentów systemu finansowego w gospodarce rynkowej.

Szczególna funkcja systemu bankowego przejawia się w realizowanych zadaniach, wynikających z polityki społeczno-gospodarczej kraju. Funkcję tę można przedstawić w formie czterech zasadniczych kwestii, dotyczących¹:

- kształtowania emisji kredytu i pieniądza jako jednego z głównych elementów decydujących o sprawnym funkcjonowaniu gospodarki,
- akumulacji środków finansowych oraz wpływu na ich efektywne wykorzystanie,
- kredytowania działalności gospodarczej oraz promocji różnego rodzaju inicjatyw gospodarczych,
- określenia zasad organizacji rozliczeń gotówkowych i bezgotówkowych, realizowanych za pośrednictwem banków.

Współcześnie system bankowy zajmuje się nie tylko podstawową przypisaną mu działalnością funkcjonujących w nim banków, lecz także prowadzi działalność za pośrednictwem banków w zakresie: ubezpieczeń, doradztwa finansowego, maklerską, wykraczającą poza granice jednego kraju. Również banki nie są jedynymi podmiotami prowadzącymi czynności bankowe. Obok klasycznie działających banków taką działalnością zajmują się między innymi: domy maklerskie, kantory walutowe, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, fundusze inwestycyjne, giełdy finansowe. Zatem system bankowy powinien być rozumiany znacznie szerzej i swym zasięgiem obejmować nie tylko banki, ale także wszystkie inne instytucje wykonujące czynności bankowe, których działalność ma minimalizować ryzyko systemu bankowego.²

Systemy bankowe znacząco różnią się w poszczególnych krajach, wykazując tym samym swoją specyfikę³. Mimo to nadal w literaturze przedmiotu wyodrębnia się dwa klasyczne modele sektora finansowego. Model anglosaski oparty na funkcjonowaniu rynku papierów wartościowych sprzyja uniezależnianiu się globalnych korporacji od banków. Banki w tym modelu realizują głównie funkcje płatnicze i pośredniczące, natomiast źródłem kapitałów jest giełda i emisja papierów wartościowych. Banki mają zatem charakter specjalny, a ich działalność jest zawężona do pewnych obszarów usług obejmujących w szczególności usługi bankowości inwestycyjnej lub detalicznej. System bankowy odgrywa centralną rolę w modelu niemiecko-japońskim. Banki zaspokajają potrzeby w zakresie finansowania zarówno krótko-, jak i długoterminowego podmiotów gospodarczych czy gospodarstw domowych. Ponadto istnieją silne powiązania kapitałowe między bankami a korporacjami, a banki wykonują kompleksowe usługi finansowe, stając się jednostkami uniwersalnymi.⁴

Instytucja banku, odkąd uformowała się, jako przedsiębiorstwo stricte finansowe, kojarzona jest z funkcją pośrednictwa finansowego i z funkcją monetarną, świadczącą o wyjątkowości banku pośród innych pośredników finansowych⁵. Ban-

¹ J. Grzywacz, *Podstawy bankowości - system bankowy, kredyty i rozliczenia, ryzyko i ocena banku, marketing*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2006, s. 37.

² Z. Ofiarski, *Prawo bankowe*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Zakamycze 2004, s. 13.

³ S. Heffernan, *Nowoczesna bankowość*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 19.

⁴ W. Jaworski, Z. Zawadzka, *Bankowość*, Poltext, Warszawa 2005, s. 30-31.

⁵ D. Korenik, *O roli służebnej banków komercyjnych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Wrocław 2009, s. 19.

ki, jako najstarsi pośrednicy finansowi, skutecznie pośredniczą między jednostkami posiadającymi nadmiar środków pieniężnych a jednostkami zgłaszającymi na nie zapotrzebowanie. Pośrednictwo finansowe banków prowadzi do efektywniejszego zawarcia oraz przeprowadzania transakcji finansowych poprzez:⁶

- informowanie potencjalnych dawców środków o istnieniu biorców środków lub form inwestycji,
- pośredniczenie w zawieraniu transakcji finansowych między pierwotnymi a pośrednimi biorcami i dawcami środków pieniężnych,
- przejmowanie przez banki określonych rodzajów ryzyka, związanych z roszczeniami, wynikającymi z różnych form inwestowania pieniędzy przez podmioty.

Istota różnicy między bankiem a innymi instytucjami pośrednictwa finansowego polega na tworzeniu przez banki nowej siły nabywczej. Pośredniczenie przez inne instytucje w przepływach pieniądza ogranicza się jedynie do redystrybucji istniejącej siły nabywczej.

Wyjątkowość instytucji banku skupia się właśnie na funkcji monetarnej. Istota funkcjonowania banku w gospodarce rynkowej polega na tworzeniu i przekazywaniu instrumentów finansowych, występujących w kreacji i transferze pieniądza, które umożliwiają działalność rzeczową, realną. Działalność finansowa skupiona wokół tej funkcji obejmuje gromadzenie, transfer oraz użyczenie kapitałów⁷. Banki oraz inne instytucje pośrednictwa finansowego, w warunkach gospodarki rynkowej, pozwalają dokonywać efektywnej alokacji kapitału, a więc umożliwiają prawidłowo wykorzystać zgromadzone oszczędności.

2. Determinanty rozwoju systemów bankowych

Rozwój systemu bankowego w gospodarce jest szczególnie istotny, ponieważ prawidłowo działający system bankowy warunkuje poprawność funkcjonowania i rozwój gospodarki. Rozwój ten pozostaje pod wpływem wielu czynników: wewnętrznych i zewnętrznych, formalnoprawnych, ekonomicznych i politycznych.⁸ Pojawia się też wiele przeszkód i barier, których pokonanie jest warunkiem dalszej ekspansji systemu bankowego⁹.

Wszystkie te czynniki są ze sobą ściśle powiązane i należy je rozpatrywać we wzajemnym związku. Zmiany, jakie zachodzą bowiem na globalnych rynkach finansowych, przyczyniają się do ograniczenia barier konkurencyjnych. Do istotnych elementów zaliczyć można proces deregulacji. Deregulacja prawa międzynarodowego umożliwia ekspansję procesów konsolidacyjnych w ramach szeroko rozumianych instytucji finansowych. Deregulacja drastycznie rozszerzyła zakres

⁶ R. Rumiński, *Banki i systemy bankowe*, [w:] *Elementy finansów i bankowości*, Wydanie I, pod red. S. Flejterskiego, B. Świeckiej, Wydawnictwa Fachowe CeDeWu, Warszawa 2006, s. 142.

⁷ D. Korenik, *O roli służebnej banków ...*, op. cit., s. 19.

⁸ Por. J. Łukomska-Szarek, *Wpływ globalizacji na działalność inwestycyjną w Polsce*, [w:] *Ekonomiczne aspekty procesu globalizacji*, red. E. Wysocka, Wyd. Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2009, s. 99-104.

⁹ B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak, *System finansowy w Polsce*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 69.

produktów i usług oferowanych przez banki komercyjne. Większość instytucji kredytowych dywersyfikowała swoją działalność poza klasyczne operacje. Nowe produkty powstawały głównie na rynkach finansowych i obejmowały grupę instrumentów pochodnych. Aktywne poszukiwanie nowych możliwości rynkowych i produktów stymulowały wzrost nowych obszarów działalności finansowej wychodzących znacznie poza klasyczne usługi pośrednictwa. Wartość dodana takich usług, jak doradztwo, projekty finansowe, pozyskiwanie aktywów, sekurytyzacja, karty kredytowe, instrumenty pochodne oraz operacje pozabilansowe, wzrastała w szybkim tempie. Banki weszły zatem w nowe pola działalności i jednocześnie narażały się na nieznane ryzyka. Rynkowy udział pośrednictwa zmniejszył się z rozwojem rynków kapitałowych¹⁰.

Rzeczywiste nowocześniejsze techniki informatyczne przyczynia się do zwiększenia przepływu informacji dotyczących klientów z dowolnego miejsca na świecie. Ponadto wzrost działalności ponadnarodowej niefinansowych przedsiębiorstw pobudza popyt na nowe usługi finansowe oferowane przez te instytucje¹¹.

Na skutek tych procesów pojawiają się silne negatywne konsekwencje globalizacji definiowane w literaturze jako tzw. efekt domina, który traktowany jest jako możliwość transferu kryzysu z jednego obszaru gospodarczego na inne, a w konsekwencji prowadzącego do obniżenia wzrostu gospodarczego albo nawet globalnej recesji. Koniec pierwszej dekady XXI wieku uwypuklił wszystkie negatywne skutki globalizacji i stał się początkiem bardzo głębokiego kryzysu w gospodarce światowej.

Impulsem wywołującym recesję w skali globalnej był kryzys zadłużenia hipotecznego na amerykańskim rynku nieruchomości. Za bezpośrednie źródło kryzysu traktuje się tzw. przegrzanie koniunktury na rynku nieruchomości, co było z kolei przyczyną zbyt dużej podaży pieniądza na rynku USA. Nowe usługi finansowe, które przed kryzysem były źródłem dodatkowych zysków dla banków i rosnącej podaży pieniądza, doprowadziły do rozprzestrzenienia się kryzysu daleko poza granice rynku USA. Do tych usług należy zaliczyć sekurytyzację portfeli kredytowych i emitowanie na ich bazie obligacji hipotecznych, a ponadto rozwój globalnego rynku instrumentów pochodnych, który służył bardziej do spekulacji niż zabezpieczenia się oraz wzrost kontraktów zamiany ryzyka. Poziom i szeroki zakres tych transakcji był efektem daleko idącej deregulacji systemu finansowego i następstwem procesów globalizacji.¹²

Zdarzenia te zaburzyły poziom płynności amerykańskiego sektora bankowego, doprowadzając do braku bieżącej płynności, zaowocowały gwałtowną przeceną aktywów i zdestabilizowały rynki kapitałowe oraz rynki surowców na całym świecie.

¹⁰ J. Bessis, *Risk Management in Banking*, John Wiley & Sons, 2002, s. 4.

¹¹ A. Berger, Q. Dai, S. Ongena, D. Smith, *To what extent will the banking industry globalized? A study of bank nationality and reach in 20 european countries*, „Board of Governors Federal Reserve System” 2002, maj, nr 725.

¹² E. Wysocka, *Globalny kryzys finansowy a kryzys w zarządzaniu przedsiębiorstwem*. [w:] *Wybrane elementy procesu zarządzania przedsiębiorstwem*, red. A. Zachorowska, A. Wójcik-Mazur, Wyd. Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010, s. 9-25.

cie. Zakres kryzysu znacznie przekroczył oczekiwania i objął sektor gospodarki realnej na całym świecie z naturalnie różnym natężeniem.

Mimo usilnych działań podejmowanych wspólnie przez banki centralne USA, Japonii, strefy euro zasięgu kryzysu nie udało się zahamować¹³. Pomoc rządowa krajów wysokorozwiniętych o silnie ugruntowanej postawie liberalnej skierowana do krajowego sektora bankowego objęła nie tylko działania mające na celu wzrost poziomu płynności, ale również dofinansowanie, które obejmowało nawet nacjonalizację poszczególnych instytucji stanowiących podstawę systemów bankowych czy finansowych.

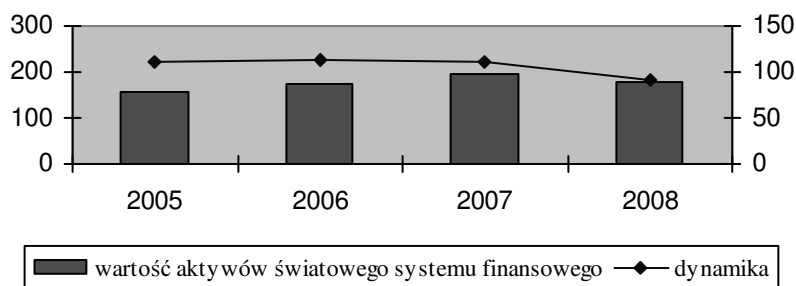
Wielu ekspertów uważa, że światowy kryzys finansowy nastąpił w wyniku procesów globalizacji, które w zasadzie nie podlegały mechanizmom regulacyjnym a samodyscyplina gospodarki rynkowej nie sprawdziła się zupełnie. Gospodarka światowa, na co wskazuje zakres obecnego kryzysu, dość mocno się zintegrowała na skutek procesów globalizacji. Jednakże nie udało się ograniczyć, poddać kontroli, a tym bardziej zastosować unormowań prawnych, które umożliwiłyby chociaż identyfikację zagrożeń na tyle wcześnie, aby zapobiec jej najgroźniejszemu skutkowi, czyli recesji globalnej.

Kryzys światowy poddał w wątpliwość dotychczasowy model gospodarki rynkowej zwłaszcza z jej samoistną regulacją rynków oraz neoliberalnym paradygmatem. Obecne działania rządów i instytucji banków centralnych wskazują, że w zasadzie tylko ich ewentualne interwencje mogą ograniczyć skutki kryzysu światowego. Stąd wydaje się, że ten kryzys może stać się punktem zwrotnym dla przeorientowania ładu gospodarczego na świecie, a upadek Banku Merrill Lynch stanowić może zwrotny moment dla tej transformacji podobnie jak kiedyś upadek systemu z Breton Woods.

3. Analiza rozwoju systemu bankowego Polski na tle wybranych krajów

Obecny kryzys finansowy i światowa recesja w sposób gwałtowny zatrzymały bardzo silny blisko 3-dekadowy rozwój rynków finansowych. Należy podkreślić, że w ciągu niemal 8 dekad XX wieku aktywa finansowe światowego systemu rosły w podobnym tempie jak PKB. Sytuacja znacznie się zmieniła z początkiem lat 80. Od tego okresu niemal we wszystkich krajach wysokorozwiniętych globalna wartość finansowych aktywów zwiększa się znacznie silniej niż wzrost PKB. W 2007 roku łączna wartość finansowych aktywów światowych osiągnęła poziom 194 bln \$, który stanowił tym samym wartość 343% w relacji do światowego produktu krajowego. Obecny kryzys finansowy zatrzymał ten proces. Dane przedstawione na rysunku 1 jednoznacznie wskazują, iż tempo wzrostu światowych aktywów finansowych zostało zahamowane.

¹³ W październiku 2008 r. Amerykańska Rezerwa Federalna, Europejski Bank Centralny, Bank Anglii, Bank Kanady, Narodowy Bank Szwajcarii w sposób skoordynowany obniżyły jednocześnie stopy procentowe o 50 pkt. Działanie to wsparł ponadto Bank Chin, który obniżył stopy o 27 pkt. procentowych. Ta skoordynowana akcja dała pozytywny sygnał dla inwestorów i pokazała, że banki centralne podejmują wspólne globalne działania, aby ograniczać skutki kryzysu.

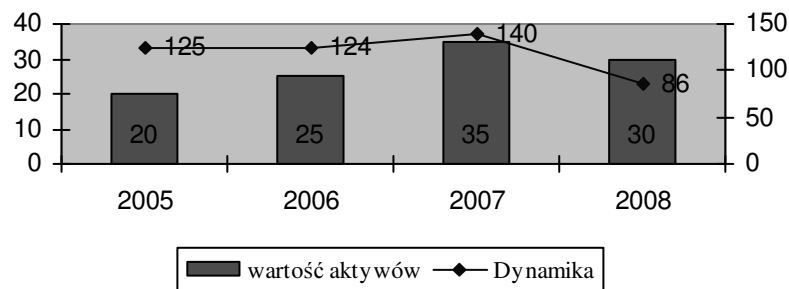

Rys. 1. Kształtowanie się aktywów światowego systemu finansowego oraz ich dynamika w latach 2005-2008 (w bln dolarów amerykańskich)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NBP

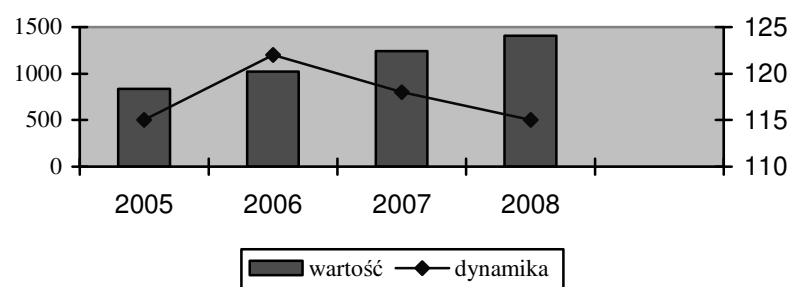
Globalna wartość aktywów światowego systemu finansowego zmniejszyła się w 2008 roku o rekordowy poziom 16 bln \$ w stosunku do roku ubiegłego, co przełożyło się na spadek ich wartości aż o ponad 8%. Należy podkreślić, że tempo spadku tych aktywów w wielu krajach było różnorodne. W krajach wysokorozwiniętych w 2008 roku spadek aktywów finansowych był zbliżony do średniego tempa na świecie. W USA spadek ten wynosił 5,5 bln \$ (9%), w strefie euro 1,7 bln euro (tj. około 4%) w Japonii 2,4 bln \$ (8%). Znacznie silniejsze spadki miały miejsce w krajach rozwijających się. Dynamikę oraz wartości aktywów tych krajów prezentuje rysunek 2. Z analizy wykresów wynika, że aktywa systemów finansowych krajów rozwijających się charakteryzowały się w latach 2005-2007 wyższym tempem wzrostu niż aktywa globalne. Natomiast w 2008 roku ich tempo spadku również było silniejsze. Ich wartość bowiem obniżyła się o niemal 15% w stosunku do roku 2007. Największe spadki wystąpiły na rynku finansowym Chin (2,4 bln), Rosji (0,8 bln) czy Indii (0,6bln \$). Należy podkreślić, że aktywa systemu finansowego krajów Europy Środkowo-Wschodniej w znacznym stopniu odczuły wpływ kryzysu finansowego poprzez zmniejszenie się poziomu aktywów finansowych. Aktywa systemu finansowego zmniejszyły się z kwoty 4,3 do 1,5 bln \$, co oznaczało spadek aż o 64%. W tym samym okresie aktywa polskiego systemu finansowego wzrosły z 1214,8 w 2007 roku do 1407 w 2008 roku. Dynamikę aktywów finansowych w polskim systemie finansowym ilustruje rysunek 3. Z jego analizy wynika, że wartość aktywów systemu finansowego w całym badanym okresie zwiększała się. Największą dynamiką wzrostu cechował się rok 2006.

W latach 2007-08 dynamika wzrostu jest nadal utrzymana, choć jej tempo uległo zahamowaniu. Utrzymujący się rosnący poziom polskich aktywów finansowych, świadczy o stabilnej sytuacji nie tylko sektora bankowego, ale również całego systemu finansowego. W świetle zachodzących zmian na rynkach światowych w szczególności związanych z ogromnymi odpływami kapitału, pociągającymi za sobą nagłe spadki aktywów, polski system finansowy wydaje się być nadal bezpieczny.

Rys. 2. Wartość aktywów systemu finansowego (w bln. dolarów amerykańskich) oraz ich dynamika w krajach rozwijających się w latach 2005-2008

Źródło: C. Roxburgh, S. Lund, C. Atkins, S. Belot, W. Hu, M. Pierce, *Global Capital Markets: Entering a New Era*, McKinsey Global Institute, September 2009

Rys. 3. Wartość aktywów polskiego systemu finansowego (w mld PLN) oraz ich dynamika w latach 2005-2008

Źródło: C. Roxburgh, S. Lund, C. Atkins, S. Belot, W. Hu, M. Pierce, *Global Capital Markets: Entering a New Era*, McKinsey Global Institute, September 2009

Istotnym wskaźnikiem, będącym odzwierciedleniem poziomu rozwoju systemu finansowego, jest analiza udziału jego aktywów odnoszonego do wielkości PKB. Dane te prezentuje tabela 1. Z jej analizy wynika, że udział pośrednictwa finansowego w gospodarce polskiej oraz pozostałych krajach Europy Środkowo-Wschodniej w stosunku do państw strefy euro charakteryzuje się względnie niskim poziomem. Z krajów regionu Europy Środkowo-Wschodniej polski system bankowy mimo największej dynamiki wzrostu nadal charakteryzuje się najniższym poziomem rozwoju. Jednakże warto zwrócić uwagę, że aktywa systemu finansowego w relacji do PKB utrzymują trwałe, ale, jak się wydaje, i rosnący trend zwłaszcza w Polsce. W 2008 roku tylko w strefie euro odnotowano spadek aktywów systemu finansowego w relacji do PKB.

Jednakże należy wyraźnie podkreślić, że polski system finansowy, w tym sektor bankowy w stosunku do krajów strefy euro jest słabo rozwinięty.

Tabela 1. Dynamika aktywów systemu finansowego w relacji do PKB w latach 2005-2008 (w %)

	2005	2006	Dynamika	2007	Dynamika	2008	Dynamika
POLSKA	85,0	96,5	113,5	103,2	106,9	110,5	107,0
Czechy	126,7	125,6	99,1	134,3	106,9	137,3	102,2
Węgry	114,9	128,4	111,7	140,5	109,4	152,4	108,4
Strefa euro	419,8	442,7	105,4	465,3	105,1	456,4	98,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ECB, Eurostat, NBP, GUS

O stopniu rozwoju systemu bankowego, podobnie jak dla systemu finansowego, świadczy miernik udziału aktywów badanych banków do wielkości PKB. Ponadto taką analizę można wzbogacić, oceniając wielkość udzielonych kredytów przez sektor bankowy oraz przyjętych wkładów w relacji do PKB. Takie dane zawiera tabela 2.

Tabela 2. Relacja aktywów, kredytów oraz depozytów do PKB w wybranych krajach oraz strefie euro w latach 2006-2008.

Kraj/ Lata	AKTYWA/PKB			Kredyty/ PKB			Depozyty/ PKB		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Polska	64	67	81	30	36	46	35	35	38
Czechy	97	105	109	43	50	55	60	62	62
Węgry	87	95	109	43	47	54	35	34	36
Strefa euro	306	330	345	99	103	105	69	72	74

Kredyty obejmują finansowanie sektora niefinansowego w walucie krajowej i obcej. Depozyty są wkładami pochodzącymi również od sektora niefinansowego, zarówno w walucie krajowej, jak i obcej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ECB, Eurostat, NBP, GUS

Z analizy tabeli wynika, że polski system bankowy jest stosunkowo słabo rozwinięty zarówno na tle krajów Europy Środkowo-Wschodniej, jak i strefy euro. Udział aktywów w globalnym Produkcie Krajowym Brutto jest znacznie niższy niż w takich krajach, jak Czechy czy Węgry. W 2008 roku wynosił zaledwie 81,6%, podczas gdy w strefie euro aż 345%. Podobny trend zauważa się w udziale poziomu kredytowania podmiotów niefinansowych w odniesieniu do globalnej wartości PKB. Mimo iż ich tempo wzrostu było wysokie, to nadal poziom wskaźnika jest znacznie niższy od krajów regionu oraz strefy euro. Oceniając wartość depozytów w stosunku do krajowego PKB należy zaakcentować, iż w Polsce oraz na Węgrzech wartość tego wskaźnika kształtuje się na podobnym poziomie. Z przedstawionych danych wynika, że poziom wskaźników, określających stopień rozwoju systemu bankowego w latach 2006-2008 istotnie się zwiększał tak w krajach Europy Środkowej, jak i strefie euro. Należy podkreślić, że pomimo odczuwalnego już

kryzysu w roku 2008 w szczególności w strefie euro zarówno poziom aktywów systemu finansowego, jak i kredytów oraz depozytów w relacji do PKB nieznacznie się zwiększył. Tylko w Czechach w tym samym roku zahamowane zostało tempo wzrostu depozytów do PKB.

Tabela 3. Wskaźniki dotyczące rynku akcji i rynku kredytów bankowych dla przedsiębiorstw w wybranych krajach UE w 2007 i 2008

Kraj/lata	Rynek akcji				Kredyty bankowe dla przedsiębiorstw			
	Kapitalizacja w mln euro		Kapitalizacja/PKB (%)		Kredyty w mln euro		Kredyty/PKB (%)	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Austria	161 730,7	54 752,4	59,7	19,4	139 337	156 514	51,5	55,5
Czechy	47 987,4	29 615,1	37,7	20	27 992	31 641	22	21,4
Hiszpania	¹ 231086,4	680 632,4	116,9	62,5	907 541	969 429	86,2	89,1
Niemcy	1 439 955, 3	797 063	59,3	31,9	859 447	947 472	35,4	38
Polska	142 677,8	64 412,6	43,4	21,1	47 938	53 341,4	14,6	17,5
Słowacja	4 555	3 907,3	8,3	6	13 470	15 478	24,6	23,9
Słowenia	19 695,1	13 322,6	31,2	12,6	28 704	20 744	50,7	55,9
Węgry	31 527,9	13 325,6	31,2	12,6	28 704	30 299	28,4	28,7
Włochy	733 613,7	374 702,4	47,5	23,8	823 632	880 562	53,3	56

Kapitalizacja rynku akcji obejmuje spółki krajowe wraz z alternatywnymi systemami obrotu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ECB, Eurostat, NBP, GUS

Analizując system finansowy, można dokonać porównania wskaźników rynku kapitałowego, w tym rynku akcji oraz wielkości kredytów wyliczanych w udziale PKB. Wartość tych mierników przedstawiono w tabeli 3. Z jej analizy wynika, że polski rynek kapitałowy jest znacznie lepiej rozwinięty niż w pozostałych krajach regionu. Wartość kapitalizacji polskiego rynku akcji w latach 2007-2008 znacznie przewyższała wartość notowanych spółek krajowych na rynkach: węgierskim, czeskim, słowackim, słoweńskim czy nawet austriackim. Zaprezentowane wielkości kapitalizacji poszczególnych giełd w wybranych krajach Unii Europejskiej, w tym również Polski, wyraźnie wskazują, że w roku 2008 w każdym z ocenianych krajów wartość notowanych akcji bardzo wyraźnie się zmniejszyła. Zjawisko to, jak się wydaje, było spowodowane nasilającym się kryzysem i zmniejszonym zainteresowaniem lokowania środków pieniężnych na rynkach finansowych. Wśród grupy analizowanych krajów najmniejszy spadek miał miejsce w Słowenii.

Istotnym miernikiem ilustrującym poziom rozwoju rynku kapitałowego jest wskaźnik odzwierciedlający wartość kapitalizacji danego rynku giełdowego w stosunku do PKB. Wartość tych wskaźników dowodzi, że polski rynek kapitałowy jest najsilniejszy w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Osiągnął bowiem najwyższe wartości zarówno dla roku 2007, jak i 2008. Mimo iż jego wartość w roku 2008 w stosunku do 2007 bardzo się obniżyła, tzn. z 43,4 do 21,1%, to

nadal osiąga wartości najwyższe wobec pozostałych krajów. Tak silny spadek był spowodowany wpływem kryzysu światowego i wycofaniem się znacznej części inwestorów z rynków kapitałowych. Analogiczne zjawisko wystąpiło we wszystkich badanych krajach, jednakże największe tempo spadku towarzyszyło giełdzie budapeszteńskiej. Należy podkreślić, że w tym czasie Węgry borykały się nie tylko z kryzysem światowym, ale również z kryzysem wywołanym przez problemy wewnętrzne związane zwłaszcza z deprecjacją forinta. Analizując poziom wskaźnika wartości kapitalizacji wobec wielkości PKB, warto podkreślić, iż giełda słowacka jest najsłabiej rozwinięta. Rynek papierów wartościowych w takich krajach, jak Słowenia, Węgry czy Czechy, jest znacznie silniejszy niż słowacki, niemniej jednak w regionie Europy Środkowo-Wschodniej warszawska Giełda Papierów Wartościowych jest najlepiej rozwiniętym rynkiem finansowym.

Analizując system finansowy, należy poddać analizie zarówno rynek kapitałowy, jak i poziom finansowania zewnętrznego realizowanego za pośrednictwem banków. Oceniając nominalną wartość udzielonych kredytów przez instytucje bankowe, należy podkreślić, że spośród krajów Europy Środkowo-Wschodniej największym źródłem finansowania działalności gospodarczej były banki zlokalizowane w Polsce. Jednakże, udział wartości kredytów odniesiony do PKB Polski pokazuje, że system bankowy jest bardzo słabo rozwinięty. Wartość tego wskaźnika w latach 2007 i 2008 roku była najniższa zarówno wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej, jak i całej Unii Europejskiej. Największe wskaźniki zarówno dla sektora finansowego, jak i bankowego charakteryzują hiszpański system finansowy.

Zakończenie

Z przeprowadzonych badań wynika, że od roku 2008 widoczne są istotne zmiany zachodzące na rynkach światowych spowodowane kryzysem finansowym. Należy podkreślić, że aktywa światowego systemu finansowego w 2008 roku drastycznie się zmniejszyły. W największym stopniu dotyczyło to krajów rozwijających się. Jednakże aktywa polskiego systemu finansowego w 2008 r. zachowały trend rosnący, choć tempo wzrostu zostało zahamowane. Istotne jest to, że podstawą polskiego systemu finansowego nadal pozostaje sektor bankowy, który stanowi niemal dwie trzecie aktywów polskiego systemu finansowego. Jednocześnie należy podkreślić, że polski system finansowy na tle krajów regionu najsilniej zbliżył się do modelu anglo-amerykańskiego. Bowiem w polskim systemie finansowym rynki finansowe, w tym zwłaszcza Giełda Papierów Wartościowych jest mocniej rozwinięta niż sektor bankowy. Natomiast poziom rozwoju polskiego systemu finansowego na tle krajów strefy euro oraz Europy Środkowo-Wschodniej mierzony w odniesieniu do poziomu PKB jest znacznie niższy.

Literatura

1. Berger A., Dai Q., Ongena S., Smith D., *To what extent will the banking industry globalized? A study of bank nationality and reach in 20 european countries*, „Board of Governors Federal Reserve System” 2002, nr 725, may.
2. Bessis J., *Risk Management in Banking*, John Wiley & Sons 2002.

3. Grzywacz J., *Podstawy bankowości - system bankowy, kredyty i rozliczenia, ryzyko i ocena banku, marketing*, Wydanie II rozszerzone i zaktualizowane, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2006.
4. Heffernan S., *Nowoczesna bankowość*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2007.
5. Jaworski W., Zawadzka Z., *Bankowość*, Poltext, Warszawa 2005.
6. Łukomska-Szarek J., *Wpływ globalizacji na działalność inwestycyjną w Polsce*, [w:] *Ekonomiczne aspekty procesu globalizacji*, red. E. Wysłocka, Wyd. Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2009, s. 99-104.
7. Korenik D., *O roli służebnej banków komercyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009.
8. Ofiarski Z., *Prawo bankowe*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Zakamycze 2004.
9. Pietrzak B., Polański Z., Woźniak B., *System finansowy w Polsce*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2008.
10. Roxburgh C., Lund S., Atkins C., Belot S., Hu W., Pierce M., *Global Capital Markets: Entering a New Era*, McKinsey Global Institute, 2009, September.
11. Rumiński R., *Banki i systemy bankowe*, [w:] *Elementy finansów i bankowości*, Wydanie I, red. S. Flejterski, B. Świecka, Wydawnictwa Fachowe CeDeWu, Warszawa 2006.
12. Wysłocka E., *Globalny kryzys finansowy a kryzys w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, [w:] *Wybrane elementy procesu zarządzania przedsiębiorstwem*, red. A. Zachorowska, A. Wójcik-Mazur, Wyd. Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010, s. 9-25.

Abstract: The financial system is treated in the subject literature as a mechanism for the provision of services focused on the circulation of the purchasing power in the economy. It should be stressed that one of the basic elements of setting up the financial system is the banking sector. Bank being a central element of the financial system participates in the process of money creation. Thus, the banking sector fundamentally affects all entities of both, the real and financial area. Hence, the safety of the financial system is an essential element for ensuring a stable environment for economic development. Therefore, this article analyses the development of the Polish banking system. The first chapter focuses on the multifaceted concept of the globalization process. In this background, an attempt to determine the impact of external determinants on the shape and structure of the financial system including in particular the banking sector, was made. Moreover, the role and importance of the banking system in the modern market economy was defined. The article also assessed the development of the banking sector in the Polish financial system with particular emphasis on its structure and dynamics in relation to chosen countries.